

Center za spodbujanje bralne pismenosti v Mariborski knjižnici Poročilo o delu v letu 2022

Center za spodbujanje bralne pismenosti v Mariborski knjižnici (v nadaljevanju Center) je bil ustanovljen decembra 2018. Center deluje tako na nacionalnem nivoju kot na nivoju Mariborske knjižnice. V letu 2022 ga je vodila dr. Sabina Fras Popović.

Na nacionalnem nivoju je njegovo delovanje namenjeno knjižničarjem vseh slovenskih splošnih knjižnic z dolgoročnim ciljem zagotoviti relevantne informacije o dogajanjih na področju bralne pismenosti ter za usmerjanje delovanja posameznih knjižnic na tem področju. Njegova permanentna naloga je v slovenski knjižnični prostor prinesiti tiste strokovne vsebine, tako v obliki izobraževalnih ali strokovno izpopolnjevalnih dogodkov kot v obliki strokovnih prispevkov ali monografij, ki bodo vplivale na izboljšanje kompetenc strokovnega kadra v knjižnicah. Center je v letu 2020 na pobudo Ministrstva za kulturo prevzel nacionalno koordinacijo za področje bralne kulture med splošnimi knjižnicami v okviru kulturno umetniške vzgoje (KUV) ter postal nosilec snovanja in izvajanja nacionalnega medresorskega programa za spodbujanje branja med mladimi športnicami in športniki #športajmoinberimo.

V okviru aktivnosti Centra na nacionalnem nivoju smo v letu 2022 pripravili strokovni dogodek *ABC bralne pismenosti IV*, koordinirali smo nacionalni medresorski program #športajmoinberimo, izpeljali koordinacijo KUV, vodili delovno skupino v okviru delovanja osrednjih območnih knjižnic, pripravili pa smo tudi vrsto strokovnih predavanj ter strokovnih in znanstvenih objav. Nacionalni program spodbujanja bralne pismenosti Center vsako leto predstavi na Kulturnem bazarju, v dogodkovniku Nacionalnega meseca skupnega branja in na portalu Družina.pismen.si.

Aktivnosti centra, ki so neposredno vezane na dejavnosti Mariborske knjižnice, so cikel pogovorov *Branje za življenje* in srečanja za srednješolce (#športajmoinberimo).

Strokovni dogodek ABC bralne pismenosti IV

V prvem tednu oktobra, v Tednu otroka, in v zadnjem tednu Nacionalnega meseca skupnega branja, torej med 3. in 7. oktobrom, smo izvedli sedaj že tradicionalno strokovno srečanje pod naslovom *ABC bralne pismenosti IV*.

Strokovni dogodek, ki je tokrat vsebinsko osvetlil nacionalni program za spodbujanje branja med mladimi športnicami in športniki #športajmoinberimo ter jubilej revije *Otrok* in knjiga, smo pričeli s pozdravnimi besedami olimpijca **Miroslava Cerarja** in zaključili v literarnem pogovoru **Darke Tancer Kajnih z Anjo Štefan**. Program je oblikovalo petnajst predavateljic in predavateljev in sicer: **dr. Tina Bilban** s prispevkom *Od branja h gibanju in spet nazaj*, **dr. Dragica Haramija** s prispevkom *Hiše v slovenski otroški in mladinski književnosti*, **Andreja Holsedl** s prispevkom *Izzivi dela z mladimi športniki za trenerje in učitelje*, **mag. Tilka Jamnik in dr. Tina Bilban** s prispevkom *OiK in IBBY*, **Metka Kostanjevec** s prispevkom *Na krilih Sinjega galeba*, **Tatjana Krajnc Barič in Peter Kavčič** s prispevkom *Pozor, fantje berejo!*, **mag. Darja Lavrenčič Vrabec** s prispevkom *Sedem razgibanih zlatih hrušk, ki se jih prebere na mah*, **Andrej Miklavc** s prispevkom *Šepetalec športnim otrokom*, **dr. Sandra Mršnik in dr. Nina Novak** s prispevkom *Vloga odraslega pri branju otrok*, **dr. Barbara Pregelj** s prispevkom *Je nogomet edina igra, ki jo lahko igramo z Nogometastičnimi?*, **dr. Igor Saksida** s prispevkom *Premik poezije*, **dr. Klaudija Šterman Ivančič** s prispevkom *Socialno - čustveno blagostanje slovenskih 15-letnikov in njihove bralne navade*. Strokovni dogodek je moderirala **dr. Sabina Fras Popović**. Posnetki predavanj so dostopni na spletni strani Mariborske knjižnice

(<https://www.mb.sik.si/strokovno-srecanje-abc-bralne-pismenosti22-3okt.html>) in na YouTube kanalu Mariborske knjižnice (<https://www.youtube.com/playlist?list=PLqZBFLLa4JNfth-njCmpGnZjFRiact8Zx>).

Na petnajstih predavanjih in enem literarnem pogovoru smo zabeležili 502 udeležence, kar predstavlja dobro polovico oziroma 51,64% vseh prijavljenih. Dogodek je za udeležence brezplačen, poteka v popoldanskih urah in v živo preko zoom aplikacije. Zaradi izrednih okoliščin smo tokrat le eno predavanje posneli vnaprej in na strokovnem dogodku predvajali posnetek. Na dogodku smo dnevno zabeležili med 78 in 119 udeležencev, številka je odstopala glede na posamezni dan in posamezno uro. Po strokovnem dogodku smo tudi tokrat izvedli anketo med udeleženci. Vzorec je reprezentativen in tako lahko ugotovitve ankete prenesemo na celotno populacijo. Med udeleženci je bila dobra polovica (56%) takšnih, ki so se strokovnega dogodka udeležili prvič. Manj kot polovica udeležencev (41%) je bila prisotna na strokovnem dogodku vseh pet dni. Od tistih, ki so bili prisotni posamezne dni, jih je bilo največ (61%) prisotnih drugi dan. Pričujoč strokovni dogodek je zelo pomemben za povezavo teorije in prakse, saj se je velika večina (96%) udeležencev po dogodku spraševala o tem, kako lahko kaj od vsebin, ki so jih slišali na dogodku, prenesejo v svojo prakso.

Tudi tokrat se je izkazalo, da je postopek avtorizacije in pridobivanja soglasij od predavateljev zahteval več časa, kot smo predvideli. Številke nam sporočajo, da so bila posneta predavanja ponovno ogledana v slabem mesecu (na voljo so bila šele v začetku decembra) od enajst do štiriindvajset krat.

Ponovno smo med udeleženci strokovnega dogodka izpeljali anketo, s katero smo želeli ugotoviti vpliv strokovnega dogodka na razvoj kompetenc strokovnega kadra. Anketo smo izpeljali s pomočjo spletne ankete 1Ka, pri pripravi in analizi ankete je sodelovala sodelavka Irena Sirk iz IT službe. Glede na trend, ki ga lahko zaznavamo skozi štiriletno obdobje evalvacije tega strokovnega dogodka, beležimo povišan odziv anketirancev. Prvo leto smo beležili 58% odzivnost, drugo leto 57% odzivnost, tretje leto 60% odzivnost, v četrtem letu je ta odzivnost 66%.

Po rezultatih ankete ugotavljamo, da ima dogodek pomembno vlogo pri strokovnem izpopolnjevanju in usposabljanju kadra na tem področju, saj je kar 83% anketirancev po udeležbi na tem strokovnem dogodku razmišljalo o nujnosti takšnih izobraževanj in strokovnih usposabljanj, saj jim nudijo vpogled v dogajanje na različnih ravneh. Še večji odstotek je tistih, ki so po udeležbi na strokovnem dogodku skozi lastno spraševanje iskali možnosti, da bodo kaj od vsebin, ki so jih slišali na dogodku, prenesli v prakso. Takšnih je bilo 96%. Udeleženci se po udeležbi na dogodku bolj zavedajo pomembnosti svojega dela na tem področju (96%), vidijo smisel v tem, kar počnejo (98%), se počutijo bolj kompetentne za promocijo branja (90%), se počutijo bolj samozavestne pri delu, ki ga opravljajo (86%), se počutijo bolj povezane z drugimi pri svojih prizadevanjih na tem področju (93%), se počutijo bolj kompetentni za promocijo branja (94%) in se počutijo bolj motivirane za delo na tem področju (96%). Udeleženci so za opis dogodka najpogosteje uporabili dve besedi: zanimivo in poučno.

Na osnovi teh podatkov predpostavljamo, da je dogodek v kratkem štiriletnem obdobju pomembno vplival na krepitev strokovnih kompetenc na tem področju. Iz analize prijav na dogodek pa smo razbrali, da med udeleženci še vedno prevladujejo udeleženci iz vzgojno izobraževalnih zavodov pred udeleženci iz splošnih knjižnic, čeprav beležimo v letu 2022 večji delež le-teh kot v preteklih letih.

#športajmoinberimo

Program #športajmoinberimo ima korenine v dogodku, ki ga je Mariborska knjižnica pripravila v Evropskem tednu športa in Nacionalnem mesecu skupnega branja 2019. Takrat so trije vrhunski športniki, mag. Katja Koren Miklavc, Primož Kozmus in Mitja Robar, spregovorili mladim športnikom - dijakom in učencem o branju, izzivih športne kariere in o pomenu mentalne priprave ter tako povezali šport in branje.

Program #športajmoinberimo, nacionalni medresorski program za spodbujanje branja med mladimi športniki in športnicami, je tudi v letu 2022 potekal pod pokroviteljstvom Olimpijskega komiteja

Slovenije – Združenja športnih zvez (v nadaljevanju OKS) v partnerstvu z Ministrstvom za kulturo RS, Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport RS, Zavodom RS za šolstvo, Javno agencijo za knjigo RS (v nadaljevanju JAK), Pionirsko – Centrom za mladinsko književnost in knjižničarstvo, Društvom Bralna značka - ZPMS in Mariborsko knjižnico ter v sodelovanju s Pokrajinsko in študijsko knjižnico Murska Sobota, Mestno knjižnico Kranj, Knjižnico Franceta Bevka Nova Gorica, Knjižnico Ivana Potrča Ptuj, Osrednjo knjižnico Srečka Vilharja Koper, Knjižnico Mirana Jarca Novo mesto, Knjižnico Radovljica in Knjižnico Velenje, Univerzitetno knjižnico Maribor, Študentskimi domovi UM ter z osnovnimi in srednjimi šolami, ki so bile povezane s splošnim knjižnicam.

Program je v letu 2022 potekal s finančno podporo OKS in JAK ter s podporo Ministrstva za kulturo v sklopu izvajanja posebnih nalog Mariborske knjižnice kot osrednje območne knjižnice. Ob zagotavljanju finančnih sredstev je OKS poskrbel tudi za fotografije, prisotnost športnikov, promocijski material, postavljanje in vzdrževanje osrednje spletne strani programa, JAK pa ob finančnih sredstvih, ki jih je Mariborska knjižnica pridobila na razpisu, zagotavlja tudi knjižna darila za sodelujoče vrhunske športnike in športnice.

V letu 2022 smo na desetih lokacijah v Sloveniji (in sicer v naslednjih krajih: Murska Sobota, 22. 2.; Kranj, 22. 3.; Nova Gorica, 13. 4.; Ptuj, 19. 5.; Koper, 8. 6.; Maribor, 26. 9.; Novo mesto, 12. 10.; Maribor (UKM), 18. 10.; Radovljica, 15. 11.; Velenje, 2. 12.) organizirali deset dogodkov, na katerih so se srečali vrhunski in perspektivni športniki in športnice. Deset dogodkov je obiskalo 1.183 udeležencev, v večini dijakov in dijakinj srednjih šol, praviloma vključenih v športne oddelke ali oddelke športnikov. Teh dogodkov so se udeležili tudi učenci in učenke s statusom perspektivnega športnika, ki obiskujejo zadnjo triado osnovne šole. Na posameznem dogodku je bilo povprečno tudi deset odraslih, ki so bili v vlogi spremljevalcev in tisti, ki so program prepoznali kot pomemben doprinos šolskim vsebinam in mladim omogočili udeležbo na teh dogodkih. Pripravili smo tudi dva dogodka, ki sta bila namenjena partnerjem in sodelujočim v programu in sicer uvodni dogodek, ki je bil namenjen usposabljanju za sodelovanje v programu, ter zaključni dogodek, ki je bil namenjen evalvaciji. Prvi je potekal na daljavo preko aplikacije Zoom, drugi v živo v sodelovanju z Muzejem novejšje zgodovine, saj je namen tudi v povezovanju knjižnic in muzejev. V programu so sodelovali naslednji vrhunski športniki in športnice: Damir Čontala, Tadeja Brankovič (4x), Luka Žvižej, Mitja Petkovšek, Vesna Fabjan, Živa Dvoršak, dr. Teja Melink, Igor Kragelj, Dejan Fabčič, dr. Anja Valant Velepec, Andrej Miklavc (3x), Mojca Rode, Aljaž Sedej, Glorija Kotnik, Peter Možič, Darko Đurić (3x), Martin Hvastija, Matjaž Kek, Filip Flisar, Jan Sredenšek, Sara Isaković, Klemen Bauer (2x) in Marko Oštir. Program je s pozdravnim nagovorom dvakrat podprl Miroslav Cerar.

Vodilo programa je povezati mlade in vrhunske športnike ob pogovoru o branju in knjigi. Mladim športnikom želimo predstaviti, kako lahko s pomočjo znanja iz knjig in branja kot tehniko treniranja možganov napredujejo tudi kot športniki. Vplivati želimo na njihov odnos do branja ter širiti védenje, da je bralna pismenost temeljna zmožnost za pridobivanje in ustvarjanje novega znanja v njihovem osebem in športnem življenju.

Del programa je bilo tudi pripravljane knjižnih priporočil. Pod naslovom *Kaj brati, da diši po športu?* smo mesečno v obdobju od oktobra do junija pripravljali knjižna priporočila, ki so izpostavljala vrednote športa. Priporočila so bila objavljena na spletni strani OKS in tudi na spletnih straneh posameznih knjižnic (tako šolskih kot splošnih). Knjižna priporočila sta pripravljali dr. Sabina Fras Popović in Nives Markun Puhani, pri redakciji sta sodelovali tudi mag. Darja Lavrenčič Vrabc (MKL Pionirska – Center za mladinsko književnost in knjižničarstvo) in mag. Nataša Bucik (Ministrstvo za kulturo).

Posebno mesto smo v letu 2022 namenili vsebinam programa #športajmoinberimo znotraj Nacionalnega meseca skupnega branja (producent Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS), ki je potekal pod sloganom *Branje in gibanje*. Vsebina programa #športajmoinberimo je bila ena od dveh tematskih smeri strokovnega dogodka *ABC bralne pismenosti IV*, ki ga je Center organiziral že četrto leto zapored.

Nacionalna koordinacija KUV za področje bralne kulture med splošnimi knjižnicami

V letu 2022 je Center izvajal naloge nacionalnega koordinatorja kulturno umetnostne vzgoje (KUV) za bralno kulturo v splošnih knjižnicah. V okviru teh nalog je predstavnica Centra sodelovala pri pripravi vsebin na temo bralna kultura in bralna pismenosti v okviru naslednjih programskih/delovnih skupin:

- Članica medresorske nacionalne programske skupine za Nacionalni mesec skupnega branja NMSB 22
- Članica medresorske nacionalne programske skupine za mrežo družinske pismenosti
- Vodja medresorske nacionalne skupine za program #športajmoinberimo

V sklopu redne mesečne koordinacije za pripravo mesečnih obvestil je bilo posredovanih 22 obvestil, vodja Centra pa je sodelovala tudi pri oblikovanju vsebin knjižnice KUV (področje Bralna kultura). Prispevali smo tudi zapise gradiv za *KUV na daljavo*.

Delovna skupina območnih koordinatorjev za spodbujanje bralne pismenosti

Pri načrtovanju dela Centra v prihodnje, za večjo pretočnost informacij ter za močnejšo povezanost tudi med splošnimi knjižnicami smo v Mariborski knjižnici oblikovali pobudo in podali predlog za imenovanje Delovne skupine območnih koordinatorjev za spodbujanje bralne pismenosti, ki od leta 2021 deluje v okviru osrednjih območnih knjižnic. Vodja Centra je članicam od imenovanja naprej posredovala 18 elektronskih sporočil z vsebinami na temo bralne pismenosti, bralne kulture in koordinacije KUV. Skupina je v letu 2022 imela dva sestanka.

Strokovna predavanja in sodelovanja

Strokovna predavanja Centra so bila v letu 2022 vezana na izvajanje predavanj v živo v fizičnem prostoru in hibridno (v živo in preko Zoom aplikacije hkrati). Izpeljali smo štiri predavanja, in sicer na mednarodnem simpoziju z naslovom *Na isti strani* v organizaciji založbe Maline, v sklopu nalog Mariborske knjižnice kot osrednje območne knjižnice smo pripravili predavanje na temo priprave strokovnega članka, v organizaciji Društva bibliotekarjev Ljubljana in Mestne knjižnice Ljubljana smo pripravili strokovno predavanje o pomenu bralnih navad strokovnega kadra ter pripravili predstavitev programa #športajmoinberimo na strokovnem srečanju z naslovom Bralna kultura in posebne zbirke, ki so ga pripravili Društvo bibliotekarjev Maribor, Društvo bibliotekarjev Celje in Društvo bibliotekarjev Koroške. Vodja Centra je vodila tudi simpozij ob jubileju revije *Otrok* in knjiga in sodelovala na podelitvi priznanj Zlata Hruška, prav tako je sodelovala na snemanju prispevka za TV oddajo *Preverjeno* ter predstavila pomen negovanja bralne pismenosti in gradnje bralne kulture v intervjuju za časnik *Večer*.

Publiciranje, znanstveno in strokovno objavljane, splošno informiranje

Pomemben del delovanja Centra je ustvarjanje strokovnih in znanstvenih prispevkov ter tudi splošnih prispevkov.

Znanstvene in strokovne objave:

- V romunski reviji *Romanian Journal of Library and Information Science* (<https://www.rbsi.ro/index.php/rbsi>) sta bila objavljena članka o podcastih (<https://www.rbsi.ro/index.php/rbsi/article/view/125/73>, <https://www.rbsi.ro/index.php/rbsi/article/view/122/77>).
- V reviji *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* je bil objavljen članek o vplivu strokovnih dogodkov na samozavest knjižničarjev na področju spodbujanja bralne pismenosti (<https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/945>).
- Projekt *Podkasti ABC bralne pismenosti III* smo predstavili na Dnevu dobrih praks : Knjižničar – knjižničarju osmič v Novem mestu 12. maja (https://www.zbds-zveza.si/prakse_2022/).

- Projekta *#športajmoinberimo* in *ABC bralne pismenosti IV* smo predstavili na dogodku Bralna čajanka na daljavo – Predpočitniška čajanka presenečenja, ki je bil v organizaciji Bralne značke Slovenije 16. 6. na Zoomu.
- Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture je bilo glavna tema predavanja »Ej, ti pa v službi itak samo bereš!« (<http://dbl.si/popoldan-z-dbl-ej-ti-pa-v-sluzbi-itak-samo-beres-17-10-2022/>) 17. oktobra v okviru srečanj Popoldan z DBL.

Dogajanja v okviru programa *#športajmoinberimo* so opisana:

- na strani Olimpijskega komiteja Slovenije (<https://www.olympic.si/novica/1935>, <https://www.olympic.si/novica/2082>)
- poročila so bila objavljena na RTV Slovenija (<https://www.rtvsllo.si/rtv365/arhiv/174859476?s=tv>),
- na YouTube kanalih knjižnic (npr. <https://www.youtube.com/watch?v=U7fyTdEIMLg&list=PL4RDx9UYwDIAagBT4svnbySDutdGOkhGI&index=21>).

Cikel pogovorov Branje za življenje

Cikel pogovorov z naslovom Branje za življenje smo pričeli v letu 2018, ob prvem nacionalnem mesecu skupnega branja. Namen pogovorov v tem ciklu je, da v ospredje postavimo strokovno literaturo, hkrati pa v goste povabimo posameznike, ki praviloma niso literarni ustvarjalci, a pri svojem delu in s svojim delom poudarjajo pomen branja za posameznikov razvoj in razvoj celotne družbe.

V letu 2022 je cikel pogovorov potekal v Lutkovnem gledališču Maribor. Izpeljali smo šest pogovorov, in sicer so se predstavili Janja Vidmar in Boštjan Narath, Irena Cerar, dr. Jože Ramovš, Tadeja Bratkovič, še enkrat Janja Vidmar, Boštjan Videmšek in Maja Prijatelj Videmšek. Pogovor z Ireno Cerar je pomenil začetek bralne značke za odrasle. Pogovor z Majo Prijatelj Videmšek in Boštjanom Videmšek pa je bil umeščen na zaključek bralne značke za odrasle. Slednji je bil tudi poslednji pogovor v ciklu Branje za življenje, saj se je cikel z letom 2022 zaključil.

pripravila: dr. Sabina Fras Popović

uredila: Anka Rogina